

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Supt îngrijirea d-lor :

D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, G. SANDU-ALDEA, ION SCURTU
PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI
PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

- ZAMFIR C. ARBURE. — Studenții și poporul (VII).
NATALIA IOSIF. — Unei flori (poezie).
M. SADOVEANU. — Mergînd spre Hirilău (note).
ST. O. IOSIF. — Desteptare (poezie, după Geijen).
G. M. MURGOCI. — O călătorie prin stepa rusească. 7. Kahovka
și Kerson pe Nipru.
I. DARIE. — Dunărea (baladă, după Mörrike).
Sc. și G. M. M. — Cronică.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani
In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . 10 lei
In străinătate . 12 ,

„MINERVA”

Institut de arte grafice și editură, Bd. Academiei, 3
Strada Edgar-Quinet, 4, București..

A apărut:

NUVELE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

IOAN SLAVICI

Prețul: LEI 1.50.

De vânzare la toate Librăriile.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate 12 »

STUDENȚII ȘI POPORUL

VII

La întrebarea ce influență au cluburile lucrătorești, organizate de studenți prin cartierele muncitorilor, mister Ingrem răspunde :

— «Odată ce omul devine mai puțin egoist, mai cult și își dezvoltă în sufletul său stăpînirea de sine, cumpătarea și spiritul de ordine, se înțelege că atunci dînsul și în mijlocul familiei sale devine un părinte mai bun, un adevărat frate sau fiu. Dar în afară de aceasta, influența ocupațiunilor felurite în cluburi îndulcește direct viața monotonă din sinul familiei. Cînd eu, de pildă, fac obicînuitul meu pelerinagiu prin cartier, și mă opresc la un cîai ce 'mi oferă o gospodină, găsesc pe fată fredonînd un motiv cîntat în club, și spălînd rufelee ; găsesc pe băiat, care coase ghete gîndindu-se la jocul de crichet din Dumineca trecută, găsesc pe tată lucrînd și meditînd asupra conferinței dezvoltate la club.»

Spre a prețui mai exact rezultatele dobîndite pînă acum de activitatea coloniilor studențești, sînt dator, în fine, în acest din urmă al meu articol, să amintesc despre răspîndirea culturii, în mulțimea muncitorilor, de către aceste colonii.

După Horst rezultatul cel dintîiu obținut de către coloniile studențești a fost și rămîne *acel mare impuls către cultura minții și inimei (a great stimulus to education)*, care a cuprins muncitorimea de prin cluburi. În această privință coloniile studențești cu o instituțiune așa de specială ca aceia de la Toynbee-Hall, produc o impresie în adevăr uimitoare. Iată subiecte ce s'au tratat de conferențiarî-studenți prin cluburile lucrătorilor, după lista secretariatului : «Despre omul perfect», «Despre sacrificiul în interesul «obștei», «Ziarisții și Ziaristica», «Progresul», «Locuințele sănătoase», «Capitalul și munca», «Trade-Union»,

«Revoluția cea mare de pe continentul Europei», «Cromwel», «Sheakespeare», «Lord Byron», «Economia politică și morală», «Determinism și Voință liberă», «Despre clasele sociale», «Viitorul lumii muncitoare», «Universitatea și rolul ei social», «Păcatele civilizațiunei», «Despărțirea bisericeii de stat», «Columb», «Lordul Temple», «Generațiunea viitoare» etc. etc.

Drept comentarii la această listă de subiecte atît de felurite pot servi următoarele cuvinte ale lui Horst:

«Este de observat, că dorința de a se instrui chiar la cei mai săraci din lucrători se îndreaptă mai cu seamă către științele abstracte și cultura generală, nu către științele utilitare, care i-ar putea servi într'un mod practic în viață. Aceasta era absolut de neașteptat de la niște oameni, cari cu greu își agonisesc pînea zilnică. Chiar în America, la Cichago, unde toți se închină dolarului, se observă în cluburile muncitorilor această aplicațiune către științele umanitare (humanities) și conferințele cele mai frecventate sînt acele cu privire la literatură, artă, istorie, matematici, astronomie. În Hall-House din Cichago studenții, din această cauză, au organizat serate deosebite literare, muzicale și oratorice (in evenings entertainment). Horst conchide apoi prin a zice: «Aceste fapte demonstrează, că coloniile studențești nu introduc cu sila subiectele unor conferințe, ce nu sînt după gustul lucrătorilor, ci din potrivă se supun cererilor exprimate de auditor». Afară de această activitate felurită a coloniilor studențești în popor, mai trebuie să spun cîte-va cuvinte despre *ajutorul juridic* ce-l dau coloniștii, poporul muncitor. În cartierele, unde colonistul-student și-a stabilit reședința, el devine și sfătuitor juridic. În colonia Mensfield-House, a universității din Glaskow, în zile anumite se adună studenții juriști, cari dau sfaturi în procese pendinte sau recomandă pe avocatul necesar părților. Din altă parte tot coloniștii-studenți conduc în cartierele respective comitetele sanitare, formate de ei. Aceste comitete duc lupta cu proprietarii de case închiriate, insalubre, cu consiliul comunal pentru canalizarea rea și starea sanitară a cartierului nesănătos.

Așa dar, precum se vede din cele zise de mine în șirul cam lung de articole de supt rubrica *Studenții și poporul*, reiese vădit că studenții englezi au pornit o adevărată cruciadă cu scop de a sluji poporul lor. Mult bine în curgerea vremurilor a produs filantropia engleză, dar astă dată ea a găsit o idee nouă, măreață. Prozelitii acestei idei sînt studenții, cari nu se mai mulțumesc numai și numai cu filantropiile, ci vor să pătrundă în sufletul poporului (*get in to the lives of the people*), vor să se contopească cu poporul, să devie amicii să

adevărați. Studenții englezi nu se mulțumesc cu atât numai, ei se sforțează a pătrunde și mai adinc (dig deeper): în afară de ajutorul ce dau poporului muncitor prin răspindirea culturii, caută a schimba radical viața sa chiar în împrejurările sociale actuale.

ZAMFIR C. ARBURE.

UNEI FLORI.

De colbul drumului bătută
 Jelești, sărmană florică:
 O rază nu te mai sărută,
 Un strop de rouă nu-ți mai pică.

Podoaba darurilor tale
 Trecută-î făr' de mîngîiere;
 S'aû stîns culorile'n petale,
 Mireazma sufletului pierе.

Cum străluciaî în cîmp odată
 Înaltă, mîndră pe tulpină,
 Rîzînd la soare răsfătată,
 În lumea florilor regină!..

Cînd, rob căzînd privirii tale,
 Te zmulse călătoru'n pripă,
 Și l'ai împodobit în cale
 Cu viața ta numai de-o clipă..

Acum, murînd, te înfioară
 Un gînd: «pe cînd te stingî în tină,
 Ce sclavă-a ta de-odinioară
 Ajuns-a'n locul tău regină?»..

NATALIA IOSIF.

MERGÎND SPRE HÎRLĂU

Maî anii trecuți, mergînd spre tabăra de la Șipote, am făcut un drum care mi s'a părut grozav de lung. Era într'o zi înnăbușitoare de August; în ajun făcusem cel dintiū marș ca ofițer în rezervă, cu cizme nouă, și tălpile picioarelor mi se bășicaseră, precum se cuvinea pentru un tîrgovăț; făceam ziua a doua de marș în ambulanță, în tovărășia doctorului Andronescu, un om foarte vesel, cu burta mare.

Pornisem pe un drum întortochiat, prin ținutul Botoșanilor. Coloana își întindea înaintea furnicarea neagră în care se țeseau scinteieri, se încovoia printre muncēle, cobora în văi, se ridica pe costișe. Și în trăsura cu pinză mare cit o corabie, legănat și scuturat pas cu pas prin bolovanii și gropile drumului, stăteam de vorbă cu doctorul. Priveam cum rămîn în urmă lanuri singuraticе, un sat care părea pustiū în lumina orbitoare a zilei, și mă miram că văd așa de puțini oameni. Sătenii parcă părăsiseră locurile.

«Ne ducem pe pustii locuri!» zise doctorul Andronescu, rizînd cu toată fața-i ca o lună plină, săltîndu-și burta ca'ndoiri de val.

După ambulanță venea o căruță cu doi boi. În căruță, între răniți, stătea un moșneag: din cînd în cînd atîngea boii cu sfircul biciului, și atunci i-se vedeau ochii, apoi părea că-și închide obrazul în sprincenele-i stufoase și'n barba-i zbîrlită. Ciți-va soldați, cei mai slăbiți de drum, despovărați de greutate, pășeau în urma chilnei de dinnapoi domol, cu capetele plecate, prin roirea pulberii deșteptate.

La ambulanța noastră, pe lingă caii regimentului, erau înhămați și doi căiuți care se zbăteau în ștreanguri și trăgeau cu încordare, îndemnați din cînd în cînd de glasul stăpînului lor, un Român nalt și uscat, negricios la obraz.

Intr'o vreme, pe cînd omul se lăsase mai în urma trăsuri, doctorul îl întrebă:

«Da' știi că ai cai strașnici? Trag mai bine de cit cei marii.

— D'apoi ce crezi? zise Românul, și deodată obrazul i se umplu de lumină de bucurie. Cu așa cai mă simt în putere să duc trăsura asta și fără cei marii...»

După un răstimp, doctorul întrebă iar:

«Cum te chiamă?

— Pe mine? Ștefan... Da' cu caii iștia, pot să spun, nu că mă laud, că am dus greutate de m'am speriat chiar eu...»

Trăsura începu să se hurduce prin făgașuri.

Doctorul zise iar :

«Am auzit că drumurile-s rele pe aici... Le cunoști? Mai avem mult pînă la Hirlău?»

— Nu prea cunosc locurile, răspunse Ștefan. Da'om întreba de-un Român. Poate știe și moșneagul ista. Moșule! știi drumul la Hirlău?»

Din car, moșneagul deschise doi ochi rotunzi în sprincenele-i tufoase, albe. Apoi dădu din cap la dreapta și la stînga : nu-l cunoștea.

«Da' las'că tot ajungem noi!» zise Ștefan, și ridicîndu-și biciul, trecu repede înnainte, ca să-și îndemne roibiî.

În fundul unei văi ne oprirăm deodată. Un caporal se arătă în deschizătura de dinnapoî a trăsuriî, roșu la față și asudat.

«Trăiți, domnule căpitan, drumul pe care a apucat trupa e din nou prunduit și greu, nu puteți merge pe el. A dat ordin domnu' colonel să apucați tot înnainte pe drumul vechiî, să eșiți înnainte de-asupra Hirlăului, și s'asteptați acolo coloana...

— Aha — aha ! zise doctorul și începu a rîde. Vra să zică pînă acuma, dacă nemereaî ceîlalți toți, nemeream și noi, da'acu în adevăr că-î nevoe să știm drumul... Căci drept să-ți spun, dragă, e cam primejdios prin pustietățile acestea... Uite, mergem de-un ceas : n'am văzut un om... Și de-acu cine știe unde-om da peste un sat...»

Caporalul dispăruse. Doctorul se uita la mine rîzînd. Apoi ochii mari, tulburați, deodată se opriră asupra unui soldat mărunțel, slăbit la față, care venea încovoiat din mijloc spre noi.

«Ce este?»

— Trăiți, domnule căpitan, vătămătura...»

Și deodată, pe fața slăbită se arătă albul ochilor, ca de lapte.

«Cum?»

— Vătămătura... nu mai pot merge...

— Așa? Da' drumu' la Hirlău îl știi? că auzi, de-acu apucăm prin altă parte...

— Nu-l știî, trăiți, domnule căpitan...

— Așa? Ia arată limba...

Soldatul scoase limba, apoi o trase înnapoî, se încreți la față, își plecă capul pe umăr și se apucă cu amîndouă miinile de pîntece.

«Ai devastat o grădină de pruni, mișelule! zise doctorul vesei. Hai, marș! sue în căruță, îndărătul moșneagului...»

Cînd se sui soldatul cu luare-aminte, privindu-ne cu coada ochiului, în căruță, dîndărătul moșneagului sări în pulberea drumului, peste draghinî, un ținc numai în durlingî cu capul gol, cu părul galben și zbirlit. Cum sări, nici nu se uită la noi, se alătură de jug, în stînga, apucă funia boilor și începu să-î îndemne.

«Da' asta ce-î, moșule? întrebă doctorul, căscind ochii. A cui e flăcăul ista?»

— Apoi de, zise moșneagul arătându-și ochii dintre sprincene. Iaca așa, s'a luat ca un mînz după mine, din sat... Numai m'am trezit cu el în căruță... Îi de acolo, din sat... A unui Român...

— A lui Elie Popa! zise țincul cu părul zbirlit, cu un glas pe care cerca să și-l îngroașe.

— Și pe tine cum te chiamă?

— Dumitru! răspuse el cu nepăsare.

Și fără să se mai uite la noi, își căută de treabă cu boii, pășind mărunț prin pulberea fierbinte a drumului.

Pornirăm pe un drum îngust, plin de fâgașuri. Ne cumpăneam la dreapta și la stînga, cădeam c'o lature, scurt, ca 'ntr'o groapă, și ne opream o clipă, apoi caii se opinteau, după glasul gros al vizițiului de pe capră și după îndemnul blind al lui Ștefan, și porneau domol; și mergeam acuma printre miriști întinse, printre ogoare lungi de păpușoi care-și clăteau încet, atingîndu-le, săbiile frunzelor.

Așa mersem multă vreme prin arșița zilei și prin singurătate. Oamenii și animalele parcă dormita, nu vorbea de cît doctorul din cînd în cînd, și atunci își sălta pîntecele rotund într'un ris tăcut.

«Cine știe unde mergem!» zise el vesel.

Glasul lui Ștefan se auzi într'o vreme: «Iaca un om...

— Aha-aha! rosti doctorul căscînd. Slavă Domnului!»

Se sculă de la locul lui și scoase îndărătul trăsuri capul.

«Măi bădișorule! rosti el cu un glas foarte dulceag. Pe aici e drumul la Hirlău?...»

Romînul se oprise în drum cu căciula roșcată pe ochi, cu sumanul și cu traista în băț, pe umăr. Era un om necăjit cu obrazul ars, cu fruntea încrețită. Răspuse săltîndu-și în sus căciula cu mina stîngă:

«Pe-aici tot înainte... Este loc bun pe lingă pădure... tot prin margine... pe lingă curțile cucoanei Roza... da'acelea nu se văd... pe lingă moșia lui domnu Todirescu și pe la conu' Dumitrache.»

— Așa? bun. Da mai avem mult?...

— Ei, nu, nu mai este așa de mult...»

Omul porni, fără să ne mai privească; caii urniră trăsura grea; doctorului îi veni iar risul tăcut, apoi rămase privind la Dumitru. Țincul cu capul flocos, care mergea tip-tip prin blana de praf a drumului, ținînd boii de funie, foarte serios și cu glasul tot mai gros parcă.

«Vra să zică, pe-aici e drumul! vorbi doctorul, oftînd greu. Dar cred că n'o fi fiind așa de departe pină la Hirlău... Acu mergem și

singuri, nu mă simtem coadă de șerpe... Dar eu nu înțeleg, dragă, de ce atîta pustietate... Unde-or fi fiind casele cucoanei Roza?...

— Apoi zice că nu se văd...

— Așa-î, nu se văd...» șopti doctorul, căscînd plictist.

Tăcurăm multă vreme. În urmă-ne se deșirau miriști și lanuri pustii. Treceam prin ținuturile de pămînt sfărîmicios, negru, al Botoșanilor, «prin partea câmpului», și zările parcă ardeau, tremurau într'o flacăre alburie. Nicî arbori, nicî case nu se zăreau cît bătea ochiul. În ierburile care începeau să se usuze, în țepile gălbii ale miriștilor, sfîrîiau coșai. Vîntul citeodată venea ca o suflare fierbinte.

Deodată simțirăm umbră și mirosul pădurii. Doctorul răsuffă de două ori adînc, cu nările larg deschise, — și îndată scoase capul.

«La stînga pădure... La dreapta văd un fel de sat... Pe-aici trebuie să fie casele coanei Roza, dar nu se văd...» Și începu a rîde înveselit.

Satul era gol. Nicî ciîni nu lătrau. Oamenii erau undeva, la lucru, pe cîmpiile întinse. Totuși un om sta răzîmat în băț, la o cotitură, supt geana întunecoasă a pădurii și parcă ne aștepta.

«Un om! strigă doctorul, ca și cum ar fi făcut o mare descoperire. Stați. — Bădișorule, ai putea să ne spui cît mai avem pînă la Hîrlău?...

— Cum?

— Cît mai avem pînă la Hîrlău! strigă doctorul.

— Pin'la Hîrlău?... Apoi așa de mult nu mai este...

— Da' cît? Așa, într'un ceas ajungem?

— Apoi da, cam așa, într'un ceas...

— Bun! oftă cu veselie doctorul. Hai, înainte!»

Caii porniră; săteanul își puse pălăria în cap și rămase sprijinit în băț, în umbra pădurii... Acuma adieri răcoroase treceau. Ne dădurăm jos. Băețelul în durligî își scutura claiă de păr galben din cap și vorbea cu boii. Noi pășeam în urma ambulanței, apoi rămăserăm măi în urmă. Moșneagul sta neclintit în car. Soldatul negricios îndată își duse mîinile în deșerturi și se făcu covrig. Ceilalți cinci șease oameni umblau domol, cu mîinile atîrnate, cu capetele pe ceafă.

În pădurea de stejari era liniște. Soarele după-amiezii tremura prin rețeaua crengilor. Pe lângă deșisuri bogate, printre gropi, și printre cioate, ținînd poala pădurii, drumeagul urma și cobora, coala la dreapta și la stînga, dispărea și se arăta în depărtare, undeva, cine știe unde, apoi se pierdea pe o muche de deal unde singuratică se zgrăvea pe cer o sîntînă cu cumpănă.

Merserăm un ceas, merserăm două, la pas, urcînd și coborînd neconținut, pe supt pădure. Apoi abia într'un firziu urcarăm cu greu,

cu suferință, spre acea fîntînă ; și după ce adăparăm caii, după ce ne răcorirăm, mai privirăm odată în urmă spre pădurea neagră ce părea fără sfîrșit, și într'un tropot grăbit ne lăsarăm la vale, cu țincul și cu boii după noi, porniți tot în goană.

Și la o cotitură, deodată, mă izbi mormăitul unei batoze. Și 'n cîmp, într'o curte fără arbori, plină parcă de un soare mai luminos și mai fierbinte, o casă se arată, o casă mare, urită, cu acoperișuri vechi, cu ferestre întunecoase. După gardul de nuele pe lingă hambare lungi de scînduri se mișcau cîțiva oameni, printre saci, printre pae grămădite, și un glas ascuțit, ciudat, se urca, parcă sfredelea liniștea locurilor.

«Iacă ș'o locuință omenească ! zise doctorul.

Și deodată, la o portiță îngustă, printre spiniîi gardurilor, răsări un cap speriat, un cap negru, cu barba și cu părul ca'n spulber de vînt.

«Stăi !» zise doctorul. Și scoase capul.

La portiță, în clipa aceea, obrazul omului bărbos parcă se umflă de bucurie. Două mîni negre se ridicară, glasul ascuțit izbucni deodată sfredelind aerul.

«A ! ce mai faci iubite?... Încotro? încotro?. — Și întindea și scutura acum o mîna prin aer, întinzînd-o spre ambulanță. Doctorul sări din trăsură. Părea mirat. Se apropié și întinse și el mîna.

«Ce mai faci? nu te-am văzut de mult ! zise bărbosul, și nu mai putea de bucurie.

— Bine, zise încet, nedumerit, doctorul Andronescu.

— Ce? nu mă mai cunoști?

— Ba da, ba da, cum nu...,

Străinul negru își scutura capul buhos, rizînd fericit.

«Bine, foarte bine ! strigă el ascuțit și foarte repede. Imi pare foarte bine că te-am văzut. Incotro mergeți? de unde veniți? Aha! mergeți la Hîrlău ! Aha-da ! Aha- da ! Vra să zică ești bine? ești sănătos? Nicî n'ai idee ce bine imi pare ! Da Agache ce mai face?

— Care Agache? zise doctorul cu îndoială. Apoi pare a-și aduce aminte : Aha ! e bine, e bine și el ! e sănătos !

— Așa? e bine? strigă bolborosînd stăpînul hambarelor, rizînd plin de fericire. Perfect. Să-i spuî așa cînd l-ei întîlni : multe complimente de la mine...

Doctorul întinde repede mîna :

«La revedere ! la revedere ! o să-i spun. Acu mă grăbesc. Trebuie să ajung coloana.

— Care coloană? care coloană? ce coloană? bolborosește bărbosul, tremurîndu-și în toate felurile brațul ce părea uriaș.

Mă aplecai eu de după pînza trăsuri, ca să-l văd mai bine. Intr'o clipă mă zări:

«A! ce mai faci, doctore? începu să strige, și-și tremură minile: *Comment ça va?*»

Mă zvîrlii îndărăt, îngrozit. Doctorul se aruncă și el lingă mine. Strigă scurt: «Innainte!» Și trăsura, zmuncită, se urni și porni repede. Mă întorsei spre doctor:

«Cine-î proprietarul, ori arendașul ăsta?»

— Nu știu! Cine știe! s'o fi sălbăticit pe-aici. N'ai văzut? Ș'am uitat să-l întreb de Hirlău. Dar Agache acela cine-o fi fiind?... Hm! Așa nostimadă încă nu mi s'a întîmplat...» Tăcurăm. Ne aplecarăm apoi afară. Omul sălbatic răcnea undeva ascuțit pe lingă hambarul lui, dar nu-l mai zăream.

«Hm! foarte curios!» șopti doctorul.

Cimpiile triste, în arșița zilei, iar se desfășurară deoparte și de alta a drumului. Intr'o văgăună, supt o răsfirare ușoară de fum, mormăia batoza, dar mișcarea oamenilor nu se zărea. Mergeam încet, trudiți de drum lung și zbuciumat, de soare, de singurătate. Și moșneagul coborise din carul lui, și mergea încet pe drum, desculț și el, lingă băiatul cu părul ca undelemnul.

Mergeam și noi pe jos, ca să ne mai dezmoțim.

Și deodată într'un pic de holdă întîrziată, zărirăm umbre de secerători. Se ridicau și se plecau regulat. Iar la margine o momie se tira la fața pămîntului, ceva negru ce se mișca cu greutate.

«Ce să fie acolo?» întrebă doctorul.

Ne apropiem încet. Apoi ne abăturăm în loc. Trăsura, în drumeag, se opri. Oamenii cari ne întovărășeau se apropiară și ei. Acu vedeam: era o femeie, o bătrînă, care se tira pe pămînt.

«E o babă» zisei eu către doctor.

— Și ce face acolo?...

Atunci, întîia oară în ziua aceia, auzii lingă mine glasul moșneagului cu sprincenele și cu barba stufoasă:

«Ce să facă? Seceră...» Avea un glas aspru, un fel de hîrfire dureroasă.

Doctorul se întoarce spre el:

«Ce vorbești, moșule? Cum seceră?...» — Bătrînul nu răspunse.

Iar bătrîna, corogită, răzimîndu-se în coate, se tira ca o rimă, prin lanul fierbinte, prindea mănunchiuri și le tăia cu secera scliptoare. Cînd ne văzu, se opri, și, așa cum era, în genunchi, aținti

asupra noastră doi ochi triști și turburi pe un obraz pămîntiu, zbîrcit, chinuit, ca o mască.

«Ce faci acolo, mătușo?» Și abia îi auzirăm răspunsul, gifiit:

«Ia ce să fac? Secer. Vai de capul meu. De dimineață de cînd s'a zărit geană de ziuă am venit. M'a adus Ghiță...»

— Care Ghiță?

— Aista, Ghiță, vătafu' boierului...

— A căruî boer?...

— Apoi nu știu cum îl chiamă...

— Și cum așa? Văd că ești bolnavă...

— Vai de păcatele mele... Iaca, așa m'a adus. Era dator băetu'...

Da' pe dînsu' l-au chemat la cazarmă... Și m'a luat pe mine.. A venit Ghiță vătafu' și m'a luat... Parcă cu ciocoiul te poți pune? El e omul ciocoiului...»

Prin lan, cele cîteva umbre se îndepărtaseră și ascultaū. Baba sta cu fața-i dureroasă îndreptată spre noi. Apoi oftă greu și se ghemui pe pămînt.

«Da' ce ai, bătrino? întrebă datorul. Da ce seceri în genunchi...»

Bătrînul vorbi iar lîngă mine, cu hîrîitu-i aspru, neprietenesc:

«Vai de capul ei... O biată păcătoasă... Așa-i ea, beteagă... Boală femeiască... Ce să faci? Parcă o iartă cineva?...»

Doctorul nu zise nimic. Tăceam și eu. Ne urcarăm așa în trăsură. Bătrîna în genunchi, răzimîndu-se în coate, începuse iar a seceră în arșița zilei. O privea neclintit bătrînul. Alături de el, cu mîinile în lungul trupului, privea și băetul cel desculț și cu capul gol. Priveau și soldații înșirați pe drumeag. Bătrîna seceră. O auzeam gemînd din cînd în cînd.

Bătrînul întoarse o clipă capul peste umăr, fără să se uite la noi, sau fără să ne vadă, apoi se scociori la briu și trase punga. O deschise și trase un gologan. Făcu cîțiva pași prin holdă. Intinse banul luciū babei. Abie-i auzeam glasul:

«Babă hăi, iaca, să bei deseară un pahar de rachiū cu untdelemn... Are să-ți faci bine...»

Se întoarse cu fața-i tristă la carul lui; băiatul se alătură nepăsător de boi.

Doctorul zise scurt:

«Mină!...»

Și pornirăm iar pe drumul lung, fără sfîrșit, pe supt văzduhul plin de virtējuri de foc. După noi, venea băiatul zbîrlit. Lîngă el, pășea pe gînduri moșneagul. — Amîndoi, eu și doctorul, ne gîndeam la același lucru, dar nu ziceam nimic. Dispăruseră curțile omului care ne

cunoscuse, dispăruseră și lanurile cu umbrele care se aplecau și se ridicau, nu se mai auzea murmurul adînc al batozei.

Și într'un tirziu, doctorul tresări. Doi oameni veneau pe drum încet, vorbind.

«Ce draac! nu mai ajungem la Hirlău... mormăi tovarășul meu. Oameni buni, mult mai avem pînă la Hirlău?»

Unul din cei doi răspunde:

«Tot mai este o leacă...»

Și al doilea adăogi:

Nu mai este așa de mult...

— Căm cît?

— Ia ca la două ceasuri, mai mult nu este...

— Cu căruța ori cu piciorul?...

— Apoi tot una-î, răspunde zîbind unul din oameni, că nu-î așa de departe...

Doctorul mă privi țintă, voi să ridă, apoi oftă greu odată, își scoase batista și începu să-și ștergă cu năduf fruntea de sudoare.

MIHAI SADOVEANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DEȘTEPTARE.

— DUPĂ GEIJER —

*În vis văzui un prunc, — un palid prunc
Cu trupul delicat și alb și rece,
Învăluit în giulgiu alb — dormea.
Părea cioplit din marmur fără viață,
Pe-obrajii albi n'avea un pic de sînge.
«Sărmane prunc, tu vei dormi în veci» —
Mi-am zis, visînd, și nu știu ce visam. —*

*Privii din nou la el și auzii
Acuma un suspin adînc eșînd
Din pieptul său frumos, — adînc suspin!
Și fragezi trandafiri îi înfloreau
Acum obrajii, buzele-î mișcară.
Rîdea prin somn și eu'mi ziceam în mine:
«Zimbește-așa cel ce visează flori.» —
Și stam uitat, privind cum viața dulce
Străbate'ncet fința lui întreagă,*

*Și cum dormea de lin, nevinovatul,
Cum fiecare răsufare-a lui
Părea o rugăciune. —*

*Atunci deschise ochii amîndoi
Și-un cer albastru se răsfrînse 'n ei,
Înnaltul cer aprins de soare vesel,
De mîndra lui privire'n bujorat
Ca de iubire, și cerînd iubire.
Și valuri vesel zgomotînd la vale
Jucau în toate albiile de riuri,
Și mîi de pasări ciripeau pe ramuri,
Și mîi de inimă tresăltau în piepturi:
M'am deșteptat din vis — și era Mai.*

ST. O. IOSIF.

O CĂLĂTORIE PRIN STEPA RUSEASCĂ

7. КАHOVКА ШИ КЕРСОН ПЕ НИПРУ.

Cînd am ajuns pe muchea șesului dinspre Nipru, nu mî-am putut stăpîni o exclamație de surpriză plăcută. Într'o vale largă, dar puțin scobită din fața cîmpului în adînc, într'o luncă întinsă cu multe pilcuri de sălcii și plopî, sclipea fața lucitoare a unei pînze mari de apă; priveliștea nu-mî era streină, balta și fluviul imî veneau cu totul prietenoase. Pe malurile scunde de pămînt galben și de calcar, se resfirau și dincoace și dincolo, sat și orășele, în marginea cărora se învîrteau numeroase mori de vînt; par'că dintr'o dată, printr'un farmec, fusesem adus din stepa rusească pe malul Dunărei, pe muchea Bărăganului. Nici c'am văzut vre-o dată un riū care să semene cu Dunărea așa de bine ca Niprul! Și e natural.

Șesul întins aproape orizontal, cu vegetația-î de stepă monotonă caracteristică; balta bogată în copaci, dar acoperită acum în primăvară cu o continuă pînză de apă dintr'un mal într'altul; maluri scunde cu terase puțin pronunțate, scrijilate de numeroase ripe; apoi prezentarea malului drept mai abrupt și puțin mai înalt ca cel stîng (fapt geologic comun la toate riurile de S. ale Rusiei), ființa acestei bălți largi și potmolite, precum și felul satelor înșirate dealungul malurilor... totul contribuie pentru a mări asemănarea Niprului cu Dunărea. Numai cînd ne-am scoborît jos la malul apei, și am luat o

barcă să ne plimbăm în balta plină de vietăți, atunci am constatat o singură deosebire: apa Niprului este închisă, negricioasă: neagră pronunțat când o privești în marea cantitate a albiei râului; brună-gălbuie când o ieși în sticlă sau într'un vas. Dunărea noastră nu-i albastră după cum o cîntă Nemții, dar nu-i nici așa mohorită ca Niprul. Căci Dunărea și afluenții ei numeroși, înainte de a ajunge în părțile noastre, au străbătut atîtea regiuni cu munți de calcar (piatră de var), au cîtreerat întinse cîmpuri cu pămînt galben din care au mîncat mereu; apoi panta mare a Dunărei și afluenților ei fac ca mai ales în primăvară să vie turbure și numai cînd nu e prea mult mil galben în ea, undele-î bat în verde. Niprul din contră are o cădere de pantă mică, ese din niște zmircuri din centrul Rusiei, străbate regiuni lipsite ori sărace în materii calcaroase, n'are afluenți mari și variați: apoi parcurge pe o bună parte cîmpiile Rusiei acoperite de ciornoziom, așa că adună în sine toate scursorile din bălți și smîrcuri, precum și acele din ciornoziom, scursori bogate în niște materii brune (*acid humic* și *humați* alcalini, un fel de substanțe brune ce se găsesc în băligar și materii în descompunere naturală), care dau culoarea caracteristică sucului de băligar și așa rămîne culoarea Niprului pînă la Mare.

Dacă apele Niprului ar fi tulburi ca ale Dunărei, dacă ar conține în suspensiune ori în soluțiune calcar, atunci s'ar forma humați de calciu și s'ar precipita la fund, iar apele Niprului vara ar rămînea limpezi verzuî întocmai ca și ale Dunărei. Din cauzele spuse însă, acest fenomen himic nu poate avea loc și Niprul rămîne un rîu negru, cum sînt atîtea ape negre și prin bălțile noastre, prin regiunile cu vegetație bogată de la noi și alte părți, cum sînt celebrele Rio nigro ale Americii etc. Încă o consecință a felului apelor Niprului e și faptul că Niprul, deși e un rîu mare cu un volum de apă colosal, și deși regiunea e geologiceste întocmai ca valea Dunărei, cu toate astea Niprul nu potmolește de cît foarte puțin; el se deschide în Mare printr'un estuar larg, un imens *liman*, iar nu prin brațe multe cari închid o deltă de aluviuni.

Unde am dat de Nipru este un orașel Kahovka (vre-o 5—6 mii locuitori între cari foarte mulți ovrei), cu străzi largi nepavate — deși malurile Niprului peste tot sînt pietroase — cu case mici, proaste și murdare, cu piăvălîi ce amintesc Orientul, în fine un sat sau orașel de pe malul Dunărei. Am descins la casele lui Faltz-Fein, un conac foarte modest, ce-î prinde bine lui și prietenilor cînd vin să ia vaporul pentru Kerson. În această parte toată circulația se face pe Nipru, care-î parcurs de vapoare numeroase în sus și 'n jos. Drum

de fer nu e într'o circumferință de 100—200 km., iar diligențele... mai bine să te lipsești de ele.

Dejunul — cam pe la 5 p. m. — l-am luat la clubul militar, nu cine știe ce club, dar aci e singurul restaurant mai curățel. De și scăpasem vaporul, totuși am mâncat și băut binîșor, începînd cu *un metru* de votcă și isprăvind cu un *iorș* de vinuri. Cum pînă acum încă tot nu avusesem ocazia să plătim și noi o masă în stepa rusească, cer chelnerului să-mi aducă socoteala. Rotmisterul și Mocrșewski protestează energic, iar chelnerul se execută. He! tocmai la Odessa, cînd Burchard ne-a prezentat conturile de cheltueli de drum, am văzut că totuși fusesem obligați prin Burchard să plătim partea noastră. Eū văzusem de-acolo de pe loc, că Rotmisterul făcuse o mină acră și fusese foarte desconcertat cînd chelnerul i-a înmînat socoteala, de altfel o nimica toată, 7—8 ruble (20 lei) în total.

După masă ne-am plimbat în balta Niprului, am cercetat constituția malurilor, am adunat plante, insecte și probe de soluri, am fost la orășalul de vis-a-vis, Berislav, ale cărui mori de vînt le zăriam de departe din stepă. Mocrșewski a prins aci cu un săculeț de voal tot felul de insecte, dintre care mi-a arătat una numită «*Cledobia moldavica*» ce sărea cu miile în jurul nostru și care e răspîndită peste tot în stepă. Am staț aci pe malul drept al Niprului, mai înalt ca cel stîng, și am admirat tabloul în natură al unui frumos apus de soare, așa cum numai stepa poate oferi. Apa Niprului învăluită în umbra malului părea și mai mohorită; iar Kahovca scaldată în razele portocalii ale soarelui de apus se înălța pe malul cellalt cu variația ei de culori și o poezie de nedescris. Magazia cu silosuri, niște herestele și mai ales fabrica de spirt a statului (în Rusia e monopolul alcoolului) păstrău pete de lumină și schimbaū fețe-fețe pînă tîrziu în liniștea amurgului. Cînd a înserat bine, ne-am întors la Kahovca cu un alt luntraș; cel cu care plecasem a rămas la Berislav, unde avea o iubită.

Seara pînă să vie vaporul, am petrecut în casele lui Faltz-Fein. Pentru un moment a venit și Rotmistrul, dar ne-a părăsit în grabă, fiind chemat la o inspecție nocturnă. Asupra acestor barbarii administrative voiū reveni cu mai mult temeiū.

Pe la 11 noaptea a venit vaporul să ne ducă la Kerson. Oboseala mă ajunsese de mult și cu toată murdăria vaporului am dormit totuși pînă la Kerson.

Dacă Kahovka, lăsînd la o parte fabricile, semăna mult cu Meci-nul, Kersonul e frate cu Brăila sau Galați: oraș mare (70 miū loc. dintre cari o treime Ovrei) cu clădiri frumoase, cu strade bine pavate

cu granit din Dobrogea de la Iacovdeal, așezat pe muchea cîmpului deasupra și pe coasta ce se lasă spre pinza apei, cu porturi mari, în fine cu poziția și chipul aidoma al marelor orașe Dunărene.

Soarele răsărise de mult, cînd vaporul a început să șuere ca să i se facă loc la debarcader. Eū eșisem pe coverta vaporului și în splendoarea dimineții priveam cu nesăț lunca Niprului, extrem de asemănătoare cu priveliștea cînd vii pe Dunăre spre Galați sau Brăila. O sumedenie de sentimente și de amintiri mă năpădiră. Toată copilăria mea mi-am făcut-o pe Dunăre și în Balta Brăilei; am gustat și eū din viața liniștită, dar nu ușoară de pe undele nestatornice ale apei, din repausul în luntre la umbra sălciiilor, din plăcerile vînatului în baltă pe marginea bălăriilor sau pe margene de culare.

Veri întregi n'am avut alt adăpost decît pologul ce mă ferea noaptea de mușcăturile țînțarilor... Liniștită și plină de farmec mi se părea acum acea viață patriarchală, viața burlacilor din bălțile Dunărei. Parcă auziam mereu îmbărbătarea unui unchiu al meu: «Fii cazaç, mă nepoate!»

Și gîndul mă poartă, aducîndu-mi aminte că sînt pe Nipru, la timpurile descrise de Gogol în Taras Bulba, timpurile de burlăcie și de vitejie cum poate numai Cazacii aū trăit; aci pe malurile acestui fluviu și în bălțile lui s'aū dezvoltat acel neam de oameni a căror vitejie e universal cunoscută, *zaporogii*, cari nu se temeau nici de armatele Poloniei celei mari și nici de sălbăticia Tătarului din Crim.

În aceste părți crucea lui Cristos a fost susținută cu credință nețarmuită, cu fanatism și a fost apărată cu focul și cu ferul. Aci aū fost oameni cari nu cunoșteaū decît două plăceri în lume: votca și arma. Pe aci aū venit după ajutor mulți Voivozi moldoveni și poate, mai știi? Botgros Moldoveanul lui Sadoveanu aci și-o fi avut lagărul!

Dar oamenii ce vād acum prin satele și orașele Niprului nu prea sāmănă celor descriși de Gogol, Dostoewski și alții: a degenerat oare și pe aici speța umană? Și doar cînd am pus piciorul în Kerson ne-am pomenit înaintea unei procesiuni religioase — era tocmai ziua de Innălțarea Domnului — înaintea a cel puțin a zece mii de oameni. În toată această grămadă de lume vulgară n'am găsit un obraz interesant. Toți blonzi ca lipovenii, fără gene și fără sprincene, bărbații adesea spînatici. Femeile cu niște fețe late, cu obrazi informi și nici un farmec în vorbă, în mișcări ori în port.

Bedaekerul spune că din cei 70.000 loc. o treime sînt numai Evrei; dar în toată dimineața cit am cutreerat orașul încolo și încoace pe străzile principale, nu am văzut nici o nutră semitică. Ici-colo cite

un Rusnac părea a aduce la nas, ori la făptura capului, a tip semitic, dar jidanii adevărați n'am văzut. Burchart ne explică, că fiind sărbătoare Jidaniii de frică nu es pe stradă, mai ales că era și procesiune mare; în asemenea cazuri e destul ca unul să arunce cu o piatră — ceea ce adesea fac polițiștii — pentru ca lumea să se năpustească într'un pogrom contra jidanilor. Singura persoană întru cit-va frumoasă ce am văzut în dimineața aceea a fost o domnișoară la restaurantul unde am luat zacusca; dar am observat apoi că vorbea dialectul vienez.

Innainte de zacuscă am vizitat muzeul de istorie naturală al zemstwoului din Kerson. O bogată colecțiune de linuri, de păsări din bălțile Niprului (unele rarități, sau chiar exemplare unice) și un herbar complet de flora stepei. Directorul Paciowski (un prieten și patriot de al' lui Mocrșewski) este botanist și ca atare în locul unde se află, a devenit unul dintre cei mai mari cunoscători ai florei stepei. În bibliotecă găsesc operele lui Brinză, dar nu pe ale d-rului Grecescu.

După prînz am făcut în tovărășia lui Paciowski o excursie cu vaporul la S. de Aleșki, la *Cuciuguri*, dune tinere, ridicate din nisipul adus primăvara de Nipru. Barcane frumoase și dune tipice sînt acolo în continuă transformare, mai ales că vîntul e schimbător; iar vegetația tipică și felul nisipului ne interesa pe noi în special.

În vaporul ce ne-a dus și mai ales cînd ne-a adus, Jidaniii au început să-și arate nasurile lor caracteristice; la ducere o Evreicuță cu părul castaniu roșcat, cu ochii verzi și pistrui pe față, părea totuși o frumusețe în marea de capete bălane a Rusoaielor ce se întorceau în satele vecine, de la oraș și procesiune. Ea s'a bucurat un moment — în necazul a vre-o trei imberbi ce o înconjura — de atențiunea mea, a unui «biciclist strein» drept ce mă luase. La întoarcere însă au apărut tipuri mai frumoase ce au pus-o cu tot dreptul ei de vechime, în umbră; cînd am intrat iar în Kerson străzile erau pline numai de Jidani. Ah! ce nație de oameni și ăștia! Cazacii lui Gogol din timpul lui Taras Bulba au pierit, sau au degeerat; Jidaniii lui însă au rămas aceiași, dar perfect aceiași. Curioasă nație de oameni și vrednică de admirare pentru inerția și conservarea lor etnică.

G. MURGOCI.

DUNĂREA

— BALADĂ, DUPĂ MÖRIKE —

Pe Dunăre ușor plutea
O barcă, doi copii în ea,
El de o parte, ea de alta.

Ea zice: «Dragă, spune dar
Ce lucru vrei să'ți dai în dar?»

Ea mînica și-o sufleca
Și peste apă se pleca.

Băiatul rîse, și la fel
Pe apă s'aplecă și el.

«Ah dă 'mi un dar, frumoasă Dună,
Tu care ești așa de bună!»

O mîndră spadă scoase ea,
De mult băiatul o dorea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Băiatul însă 'n mîni ce are?
O salbă de mîrgăritare!

I-o așeză în negru-î păr,
Părea-o prințesă 'n adevăr!

«Mai dă 'mi un dar, frumoasă Dună:
Tu care ești așa de bună!»

Copila mai încearcă iară
Și scoate-un scut de-otel afară.

Băiatul, rîde aiurit,
Și-î scoate-un piepten aurit.

A treia oară ea încearcă,
Dar ah! alunecă din barcă.

El sare după ea s'o scape,
Dar Duna-î fură între ape.

*Îi pare rău de comoara ei
Și se răzbună acum pe ei.*

*Pustie barca se scufundă
Și soarele stă să s'ascundă,*

*Iar luna când eși pe deal,
Iubiții morți pluteau spre mal,
El deoparte, ea de alta.*

I. DARIE.

CRONICA

I. Știri culturale și artistice.

Ziarele românești de dincolo publică rapoarte pline de laude despre reprezentările, în diferite orașe, ale trupei d-lui Zaharia Birsan. Este foarte îmbucurător că din unele orașe, unde mai nainte nu se arăta interes pentru activitatea neobositului propagator — prin fapta cea trainică — al ideii Teatrului românesc, astăzi se aud chemări călduroase și păreri de rău că d. Z. Birsan nu se abate și pe acolo. Iată ce roade poate da stăruința dirză și jertfa cea curată a unui singur om, care știe să făptuiască în tăcere, fără nici o ambiție personală și prin nici-o laudă de sine, — știe să făptuiască din credința sa fierbinte și din puterile sale reale pe care nu de mult i-le nesocotiseră atîția.

* Societatea corală «Carmen» de supt conducerea maestrului Kiriac se pregătește de-o nouă acțiune binecuvîntată pentru înfrățirea prin cîntec a Romînilor despărțiți prin hotare politice. În zilele dintîi ale lunii Septembrie, întreaga Societate va da în Suceava și Cernăuți două mari concerte, cu bucăți din muzica noastră populară și religioasă și cîteva din operele compozitorilor clasici.

* D-l C. Rădulescu, subdirectorul general al închisorilor din România, adresează opiniei publice un apel pentru sprijinirea ideii «Societăților de patronaj» cu scopul «de a reforma moralmente pe deținut în timpul osîndeii și de a-l reclasa în societate după liberare, evitînd astfel recidiva lui». Orî-ce om cult va prețui argumentele umanitare și morale ale D-lui Rădulescu și ar fi un semn de sănătate a societății noastre dacă apelul d-sale ar găsi răsunsetul cuvenit.

II. Cărți.

Excelenta operă a cugetătorului francez Jules Payot despre «Voință» este tradusă încă de mult în numeroase limbi europene; chiar și Bulgarii au

o traducere mai veche decât aceia pe care un tînăr serios, d. N. Pandele, ne-o dă acum, în editura «Minervei» (București, 1907 ; pg. 232, prețul 1 leu 50 b.). Traducerea d-lui Pandele este limpede și precisă, într'o bună limbă romîneasă ; ar putea lipsi la o ediție nouă numai neologismele risipite pe ici și colo și care aũ echivalentul lor exact în limba noastră neaoșe. Traducătorul aduce prin hărnicia sa un serviciu mare educației tinerelor noastre generații. Interesante sînt și cele două scrisori din fruntea ediției romînești. Intr'una din scrisori, d. Payot se grăbește să dea cu multă bucurie autorizația traducerii și în acelaș timp o serie de sfaturi morale foarte înțelepte pe seama studențimei noastre care trebuie să părăsească gîndul nefericit că «făcînd politică, face să înnainteze treburile țării», căci «numai muncind și numai devenind niște inteligențe puternice și luminoase studenții vor putea conlucra cu folos la mărirea nobilei patrii romine», iar nu «agitîndu-se în intruniri publice» și făcînd «manifestațiuni zgomotoase». D. Payot recomandă studențimei și rolul ei cel adevărat, singurul folositor și demn în chestiunea țărăneasă : «lăsați politica stearpă și *puneți-că pe o muncă personală, serioasă și stăruitoare*, care să facă din voi oameni instruiți și cu inteligență limpede, și *după aceea o serioasă sfortare împreună spre a face educația țăranului vostru*, din punctul de vedere al igienei, al procedurilor inteligente de cultură și al deșteptării conștiinței lui naționale : aceasta va face din voi educătorii popoarelor din Orient și binefăcătorii patriei voastre.» În sprijinirea sfaturilor date, d. Payot citează și ideile de acelaș fel ale d-lui A. C. Cuza. Cealaltă serioasă este a d-lui C. Rădulescu-Motru, care arată însemnătatea educativă a operii și o recomandă în deosebi pentru biblioteca fiecărui membru al corpului didactic și pentru lectura elevilor și elevelor din ultimele două clase liceale. Traducătorul, d. Pandele, al cărui nume nu l-am citit printre oratorii nici unei «intruniri zgomotoase», se vede că era pătruns prin sine însuși de adevărurile scrisorii d-lui Payot și merită recunoștința tinerimei și educatorilor ei pentru munca sa de folos real obștei.

Sc.

* D-l C. Sandu a publicat într'o «cärticică a plugarului» conferințele ce face elevilor de la ferma Laza. Explicațiunile și noțiunile teoretice asupra pămînturilor, instrumentelor, semințelor, sămănăturilor și nutrețului sînt lucruri ce trebuiesc cît de cît cunoscute de orice plugar ; iar stilul, curatul și cuceritorul stil romînesc al lui Sandu-Aldea poate fi înțeles de orice plugar. «Cärticica» mai are încă un merit : acela de a cuprinde termenii tehnici și numirile întrebuintate de plugarul romîn ; la nevoie d. Sandu a găsit cuvinte ce pot înlocui neologismele de care sînt pline pînă și cărțile noastre de agricultură ori de creșterea vitelor. Cine cunoaște frumoasa operă științifică «Lecțiunea metodică a cerealelor» și această din urmă «cärticică» a d-lui Sandu, poate să judece ce se poate aștepta pe tărîmul științific și practic de la D-l Sandu, pus fiind mai ales în circumstanțe prielnice.

* «Asociația culturală» din Predeal publică darea de seamă de mersul și activitatea sa pe anul trecut. Aflăm de aici că într'unul dintre cele mai importante centre industriale ale țării, la Azuga, în creerul munților, se află o mină de oameni ce țin să se cultive pe ei înșiși și să răspîndească lumină

în masa lucrătorilor cu cari își împart munca zilei. Între conducătorii acestei modeste dar rodnice activități culturale și sociale — căci întrunește toate clasele de acolo — se află d-nii Basset, administratorul domeniului regal, Babeș așa de cunoscut prin conducerea mai multor stabilimente industriale, d-rul C. Popescu a cărui vastă cultură se răspindește cu folos în întreaga societate, d-nii Boeru și Ioanovici și o sumă de Romini harnici și de bune simțiri. Anul trecut s'aun ținut 11 conferințe și șezători și s'aun organizat 3 serbări culturale. Publicul (de săteni și lucrători) a venit totdeauna cu dragoste, mai ales că Asociația are și un aparat de proiecție și o colecție foarte bogată — cum nu știu dacă există undeva în București — de plăci de proiecție ce ilustrează fel de fel de chestiuni din geografie, istorie, științele naturale, medicină etc. «Darea de seamă» mai cuprinde o cuvîntare a d-lui Basset, plină de cuvinte de laudă și de îmbărbătare, la adresa celor ce constituie sufletul Asociației. Cu el zicem și noi: «Bine faceți!»

G. M.

III. Reviste.

Conv. lit., nr. 7, publică o scrisoare intimă a d-lui Duiliu Zamfirescu, de acum cinci-spre-zece ani, dar interesantă și astăzi, despre sistemul critic al d-lui Gherea pe care-l combate; citind scrisoarea, ajungi să ai în minte o icoană limpede a discuțiilor noastre literare de pe la 1892. D-l G. Popa-Liseanu începe un studiu prețios despre urmele păgânești în sărbătorile poporului nostru; d. Al. Tzigara-Samurcaș combate teoria d-lui Teohari Antonescu despre originea românească a culelor; d. M. Antoniadă, în studiul său «Încercare asupra superficialității», are o serie de observații foarte interesante și juste; d. dr. Alexici se ocupă de edițiile românești ale lui «Til Eulenspiegel» (Tilu Buhoglundă). Numărul mai cuprinde cronică și polemici.

IV Ziare.

În «Rumänischer Lloyd», d. dr. Hirsu sporește mereu numărul traducerilor din operele scriitorilor noștri moderni, sporind în aceeași măsură meritele sale pentru literatura noastră și pentru publicul german căruia i-o face accesibilă. Ne bucurăm că traducerile d-lui Hirsu vor apărea la toamnă și în volum, spre a fi la îndemîna unui cerc mai larg de cititori și a putea servi și criticilor străini întru cunoașterea stării actuale a literaturii și culturii românești. Dar tocmai pentru aceste motive, am dori ca alegerea d-lui Hirsu să fie cit se poate de riguroasă, căci scriitorii de valoare cu totul inegală încap multm ai ușor în coloanele aceluiaș ziar decît în paginile aceleiași cărți și sperăm a fi de acord cu harnicul traducător, socotind că interesul și al literaturii noastre și al cetitorilor străini e să apară o culegere din cele mai bune opere românești moderne și nu un repertoriu de bucăți ale orî-cui are pretenția de scriitor modern al literaturii românești.

Sc.

„MINERVA“

Institut de arte grafice și editură, Bd. Academiei, 3
Strada Edgar-Quinet, 4, București.

A apărut:

Vremuri de Bejenie

DE

M. SADOVEANU Cluj

Povestiri alese

de GUY de MAUPASSANT

Traduceri de

M. SADOVEANU

Prețul fiecărui volum : LEI 2.—

De vânzare la toate librăriile din țară.

Routăți Literare

apărute în editura
institutului de arte

grafice și
editură

„**Minerva**”

București. — Bd. Aca-
demiilor 3, — Edgar-Quinet 4

M. Sadoveanu

**Îa noi,
în Vișoara**

Scrisori către un prieten

Prețul: Lei 2.—

I. A. Bassarabescu

Vulturii

Schițe și nuvele

Prețul: Lei 1.50

Virgil Caraiivan

Îa șezătoare

Povești și snoave

Prețul: Lei 1.50

Em. Gârleanu

**Cea d'intăi
Durere**

Prețul: Lei 1.50

Cu ilustrațiuni

M. Eminescu

Geniu Pustiu

— Roman inedit —
Ediția II-a

Prețul: Lei 2.—

V. Alecsandri

Teatru IV

Vol. V din opere complete

Prețul: Lei 1.50

N. IORGA

Prin Bulgaria la Constantinopol

Prețul: Lei 2.50